

Angående examinationer och undervisning i muntlig framställning under juristprogrammet

Med denna skrivelse vill Juridiska föreningen i Uppsala uppmärksamma utbildningsutskottet på vissa problem med examinationerna i muntlig framställning under grundutbildningen på juristprogrammet, och lämna förslag till förbättringar.

Att kunna genomföra en god muntlig framställning är en viktig färdighet i yrkeslivet i allmänhet, och ofta en direkt nödvändighet för jurister. Därför är det positivt att denna förmåga uppmärksammas och examineras under juristutbildningen. Genom diskussioner inom samarbetet för Juris studerandes riksorganisation (JURO) har vi dock förstått att juristprogrammet vid Uppsala universitet är den enda juristutbildning där graderade moment i muntlig framställning är en del av betygsunderlaget. Vi tycker att det är positivt att en så central del av juristrollen även inkluderas i bedömningsunderlaget. Graderade moment i muntlig framställning möjliggör dessutom för studenter som är duktigare på muntlig än skriftlig framställning att visa sina materiella kunskaper.

Enligt vår uppfattning finns det dock ett antal problem med det nuvarande upplägget för graderade moment i muntlig framställning. Med denna skrivelse vill vi uppmärksamma utbildningsutskottet på dessa problem och lämna förslag till förbättringar. Vi menar att de förändringar som vi föreslår är en förutsättning för att även fortsättningsvis ha graderade moment i muntlig framställning.

Dagens upplägg

Idag förekommer betygsatta moment i muntlig framställning under grundutbildningen på terminerna 3–6. Dessa moment betygsätts på skalor från 0–2 till 0–5 poäng (av sammanlagt 50–60 möjliga poäng per terminskurs, det vill säga maximalt 10% av betygsunderlaget för en terminskurs). En icke graderad muntlig föredragning förekommer på termin 2. Utöver dessa moment finns naturligtvis möjlighet till kontinuerlig muntlig färdighetsträning under seminarier och sokratiska lektioner.

Som vi har förstått det är tanken att det ska ske en progression i den muntliga färdighetsträningen under grundutbildningens terminer, från den icke betygsatta föredragningen på termin 2 till den 25 minuter långa opponeringen på termin 6.

Problem

Vi anser att dagens examinationer i muntlig framställning är förenade med följande problem:

1. Vi har idag **ingen undervisning** i muntlig framställning. Att examinera studenter på något som inte undervisas framstår som högst oakademiskt – det framstår närmast som att studenten förutsätts ha förmågan innan respektive kurs inleds. Det är också svårt för studenten att förstå vad som förväntas, vad som premieras och var fokus ligger. Muntliga framställningar kan göras på många olika sätt, och olika saker premieras i olika sammanhang. Dessutom blir det svårare för studenten att utveckla sin förmåga till muntlig framställning när det saknas en “standard” för studenten att jämföra sin egen prestation med. Progressionen mellan terminerna kompenserar inte bristen på undervisning, i synnerhet inte med tanke på den ytterst sparsamma feedback som studenterna får på sina prestationer.
2. **Otydliga betygskriterier och instruktioner** gör det svårt för studenten att förstå vad som krävs för att uppnå en viss poäng, och öppnar för godtyckliga bedömningar av examinerande lärare. Ett exempel på otydliga betygskriterier är kravet för 4 poäng på föredragningsuppgiften på termin 3, “Klockrent!”, att jämföra med kravet för 3,5 poäng, ”Utmärkt. Så mycket bättre kan den inte bli”. Det är praktiskt taget omöjligt för studenten att förstå vad som krävs för att en föredragning ska vara “klockren”, jämfört med “Utmärkt”. Risken för att olika examinerande lärare lägger olika värderingar i ett ord som “klockrent” framstår också som hög. Ett exempel på otydliga instruktioner är instruktionen till opponeringen på termin 6. Uppgiften är självklart relativt fri, men enligt vår uppfattning skulle denna frihet kunna förtydligas genom att exempelvis säga att “du kan välja att utforma opponeringen som en monolog eller dialog”, så att studenten får en uppfattning om *hur* fri uppgiften är, och att opponeringar utformade på radikalt olika sätt kan ge 2 poäng.
3. Muntliga framställningar **examineras av lärare som inte är specialiserade på retorik**, vilket enligt vår uppfattning är oakademiskt och ökar risken för godtycke. Retorik är som bekant en självständig akademisk disciplin som det finns kompetens inom vid universitetet. Därför bör graderade examinationer i retorik enligt vår uppfattning göras av personer som har sådan kompetens. Ett exempel på sannolikt godtycklig betygssättning är en lärare på termin 3 som enligt egen utsago under sina flera terminer som lärare på termin 3 aldrig har satt 4/4 poäng på någon muntlig föredragning, trots att andra lärare regelmässigt delar ut 4 poäng på samma föredragningsuppgift. Här kan även tilläggas att studierådet regelbundet blir kontaktade av studenter som upplever att de blivit mycket hårt bedömda i sina muntliga framställningar av lärare som själva upplevs som förhållandevis mindre skickliga retoriker, något som i förlängning riskerar förtroendet för såväl betygssättningen som utbildningen.

4. Vid många examinationstillfällen får studenter **bristande feedback**. Feedbacken är ofta bristfällig både till omfattning och innehåll, och kvaliteten på feedbacken är godtycklig. På termin 6 ges ingen feedback alls utöver poängen. På termin 5 har många studenter endast fått examinerande lärares minnesanteckningar, som ibland har varit närmast oläsliga. Ett exempel på både olämplig och obegriplig feedback är en student på termin 5 som fick feedbacken att hens framställning var “lite italiensk”. I andra fall har studenter som inte har fått maxpoäng samtidigt fått endast positiva kommentarer från examinerande lärare. I sådana fall är det i princip omöjligt för studenten att förstå vad som krävs för att uppnå de högre poängen. I synnerhet eftersom vi inte har någon undervisning i retorik är feedback avgörande för att studenterna i linje med progressionstanken ska ha möjlighet att utvecklas mellan varje muntlig examination. Vi vill dock understryka att undervisning och feedback kompletterar varandra. Även bra feedback kan enligt vår uppfattning inte ersätta undervisning. Om undervisning skulle införas skulle det inte heller minska behovet av utförlig feedback.

Förslag till förbättringar

Med utgångspunkt i de problem som vi ser i dagens undervisning föreslår vi följande förbättringar av examinationerna i muntlig framställning:

1. **Undervisning och litteratur** i retorik. Detta skulle både ge utbildningen och examinationerna i muntlig framställning en mer akademisk prägel värdig Sveriges bästa juristutbildning och underlätta för studenterna att förstå vad som förväntas.
2. **Tydliga betygskriterier och instruktioner** inför varje uppgift, vilket skulle göra det tydligt för studenterna att förstå vad som förväntas och vad som krävs för att uppnå en viss poäng. Om möjligt bör kriterierna vara liknande över terminerna (naturligtvis med hänsyn till att det ska ske en progression och att uppgifterna varierar till sin natur), så att studenterna kan förstå hur konstruktiv feedback från en tidigare uppgift kan tillämpas på en ny uppgift. Vid uppgifter där studenterna ska ha relativt fria händer kan det med fördel poängteras att studenternas prestation kan utformas på många olika sätt. Exempelvis skulle det kunna anges i instruktionen till opponeringen på termin 6 att “du kan välja att utforma opponeringen som en monolog eller dialog”, så att studenten får en uppfattning om *hur* fri uppgiften är, och att opponeringar utformade på radikalt olika sätt kan ge 2 poäng.
3. **Examinationer av specialister** i retorik, för att öka den akademiska prägel på utbildningen och underlätta en enhetlig bedömning av studenternas prestationer. Retorik är ju som bekant en självständig akademisk disciplin var. För att säkerställa en god helhetsbedömning borde muntliga framställningar med fördel examineras av två lärare, varav en specialiserad på det aktuella rättsområdet och en specialiserad på retorik.

4. **Utförlig och enhetlig feedback** på muntliga föredragningsuppgifter. Detta skulle kunna genomföras med hjälp av en enhetlig bedömningsmatris som används av alla lärare på alla terminer. Det är avgörande att en sådan matris fylls i utförligt. Om en student inte uppnår maxpoäng bör det framgå tydligt vad studenten kunde ha gjort bättre för att uppnå de högre poängen. Studenter bör med fördel få tillfälle att diskutera sin prestation och betygssättningen med den examinerande läraren, för att säkerställa att studenterna förstår varför de har fått en viss poäng.

Sammanfattningsvis vill vi understryka att det är mycket positivt att juristprogrammet vid Uppsala universitet agerar föregångare för andra juristutbildningar genom att lyfta fram muntlig framställning som en central del av juristens yrkesroll och därför låter muntliga färdigheter vara en del av betygsunderlaget. För att dessa examinationer ska kunna fylla sin funktion och vara värdiga Sveriges bästa juristprogram anser vi dock att examinationernas kvalitet måste förbättras drastiskt. Vi anser inte att *graderade* examinationer i muntlig framställning är lämpliga när det som i nuläget saknas undervisning, tydliga betygskriterier, likvärdig betygssättning och bra feedback. Enligt vår uppfattning är det en förutsättning för att även fortsättningsvis ha graderade examinationer i muntlig framställning att de problem som vi lyfter ovan åtgärdas, förslagsvis genom de förändringar som vi föreslår. Under förutsättning att sådana förbättringar genomförs är vi dock mycket positiva även till graderade examinationer i muntlig framställning.

Hedvig Lind
Ordförande
Juridiska föreningen i Uppsala

Felix Olin
Ordförande
Juridiska studierådet